

18. maí 2014

Skipan skóla í Bláskógabyggð

Tillögur og álit til skoðunar

Ingvar Sigurgeirsson

Efnisyfirlit

Inngangur.....	3
Helstu kostir.....	4
1. Óbreytt skólaskipan en breytt fyrirkomulag stjórnunar og aukin samkensla á unglíngastígi	5
2. Þrjár skólar: Leikskólinn Álfaborg, Reykholtsskóli (grunnskóli), Laugarvatnsskóli (leik- og grunnskóli).....	5
3. Samstarf við Hrunamenn um leikskóla	6
4. Tveir skólar, annars vegar leikskóli og hins vegar grunnskóli	6
5. Tveir leik- og grunnskólar, annar á Laugarvatni og hinn í Reykholti.....	7
6. Samstarf við Hrunamenn um kennslu á unglíngastígi	7
7. Samstarf við önnur sveitarfélög í Uppsveitum um kennslu á unglíngastígi	8
8. Einn grunnskóli (á einum stað) og tveir leikskólar	8
Niðurstaða	9

Inngangur

Með samningi sem gerður var 16. apríl 2014, tók starfsmaður Skólafundar slf, Ingvar Sigurgeirsson (hér eftir nefndur ráðgjafi) að sér að kynna sér aðstæður í skólunum í Bláskólabyggð. Ákveðið var að hann skyldi eiga viðtöl við stjórnendur og fulltrúa sveitarfélagsins og halda fundi með starfsfólki skólanna og íbúum í sveitarfélaginu þar sem könnuð yrðu viðhorf til núverandi skipunar skólamála og afstaða til hugsanlegra breytinga.

Helstu fundir og viðtöl voru svo sem hér greinir:

- Með formanni fræðslunefndar og oddvita Bláskógabyggðar 14. apríl.
- Með skólustjóra Bláskógaskóla 25. apríl.
- Með deildarstjóra (viðtal), starfsfólki (tveir hópar) og nemendum Bláskógaskóla í Reykholti (tveir rýnihópar) 5. maí.
- Með stjórnendum (viðtal) og starfsfólki í Bláskógaskóla á Laugarvatni (tveir hópar), skólustjóra Álfaborgar, fræðslunefnd (kjörnum fulltrúum) og íbúum á Laugarvatni 7. maí. Prettán komu á íbúafundinn.
- Með íbúum í Reykholti 8. maí. Tuttugu mættu á þennan fund.
- Með starfsfólki Álfaborgar (tveir hópar) og sveitarstjóra Bláskólabyggðar (viðtal) 13. maí.
- Með sveitarstjóra, oddvita og fræðslunefnd (kjörnum fulltrúum) 16. maí.

Í kynningarbréfi um fundi með íbúum var þeim boðið að hafa samband við ráðgjafa í síma eða með tölvupósti. Starfsmönnum var einnig boðið að hafa samband utan funda og nýttu margir sér þetta.

Árið 2003 voru Reykholtsskóli og Grunnskólinn á Laugarvatni sameinaðir. Ekki tókst að hafa upp á gögnum um markmið sameiningarinnar en þau hafa væntanlega hvort tveggja verið fagleg og miðað að einhverri hagræðingu.

Þrátt fyrir talsverða eftirgrensulan hefur ráðgjafa ekki tekist að koma auga á nokkurn sérstakan ávinning af sameiningunni fyrir nemendur. Hér er tekið mið af núverandi skipan og starfi. Bent er á að enda þótt augljós ávinningur sé af því að hafa nemendur í 8.–10. bekk saman í Reykholti tengist það ekki sameiningu skólanna sérstaklega. Slík samvinna hefði getað átt sér stað án sameiningar og má þar vísa til þess að nemendur úr Grímsnesi og Grafningi sækja Bláskógaskóla, en koma úr öðrum skóla.

Árið 2011 var ákveðið að ráðast í að sameina leikskólann og grunnskólann á Laugarvatni. Markmiðum sameiningarinnar var lýst svo í greinargerð vinnuhóps:

Sameining leik- og grunnskóla

Vinnuhópurinn skoðaði ýmsar leiðir til að efla skólalæsi í Bláskógabyggð um leið og horft var til hagræðingar og aukinnar fagmennsku. Niðurstaða vinnuhópsins var, að hagkvæmni væri fólgin í því, að sameina leik- og grunnskóla á Laugarvatni. Í dag eru þetta tvær litlar einingar. Við samruna skólanna yrði sparnaður við yfirstjórn og aukin samþætting í skólastarfi. Ný skólalöggjöf

veitir sveitarfélögum heimild til samrexturs leik-, grunn- og tónlistarskóla. Því leggur hópurinn til við sveitarstjórn að:

Leikskólinn á Laugarvatni og Grunnskóli Bláskógabyggðar verði sameinaðir frá og með næsta skólaári.¹

Mat ráðgjafa er að sameining leik- og grunnskóla á Laugarvatni hafi ekki tekist sem skyldi, og raunar verði henni best lýst sem misheppnaðri. Við blasa alvarleg starfsmanna- og stjórnunaryvandamál sem skaða skólann og verður að leysa. Þessi vandi bitnar á leikskólafarfinu og á starfsandanum í skólahúsinu öllu.

Meðal þeirra kosta sem ráðgjafa var falið að skoða var hugsanleg þýðing þess að sameina leikskólann Álfaborg og Bláskógaskóla.

Niðurstaðan er sú að miðað við núverandi skipan mála sé ekki unnt að greina neinn sérstakan ávinning af sameiningu leik- og grunnskóla í Reykholti. Skilyrði til farsællar sameiningar virðast ekki fyrir hendi, hvað sem síðar kann að verða. Á hinn bóginn komu upp áhugaverðar hugmyndir um að sameina leikskólafarf í Reykholti og á Flúðum (sjá nánar hér fyrir neðan). Þær eru settar hér fram til skoðunar og umhugsunar, þó ljóst sé að þær muni ekki hugnast mörgum þeim foreldrum sem notið hafa þjónustu Álfaborgar.

Í viðræðum við heimamenn hafa komið fram fjölmargar áhugaverðar hugmyndir um þróun skólahaldsins sem áriðandi er að halda til haga og skoða í þaula. Því er eindregið mælt með því að flýta sér hægt og gefa þessum hugmyndum góðan tíma til greiningar og umræðu.

Helstu kostir

Sveitarfélagið stendur nú frammi fyrir eftirfarandi kostum sem koma til álita:

1. Óbreytt skólaskipan en breytt fyrirkomulag stjórnunar og aukin samkensla á unglíngastigi (og hugsanlega síðar einnig á miðstigi).
2. Þrír skólar verði reknir í sveitarfélaginu: Leikskólinn Álfaborg, Reykholtsskóli (grunnskóli) og Laugarvatnsskóli (leik- og grunnskóli).
3. Leitað verði samstarfs við Hrunamenn um rekstur leikskóla.
4. Sveitarfélagið reki tvo skóla, annars vegar leikskóla og hins vegar grunnskóla. Báðir skólar verði reknir á tveimur starfsstöðvum.
5. Reknir verði tveir hliðstæðir leik- og grunnskólar, annar á Laugarvatni og hinn í Reykholti.
6. Leitað verði samstarfs við Hrunamenn um kennslu á unglíngastigi.
7. Leitað verði samstarfs við önnur sveitarfélög í Uppsveitum um kennslu á unglíngastigi.
8. Rekinn verði einn grunnskóli (á einum stað) og tveir leikskólar, annar í Reykholti og hinn á Laugarvatni.

Hér verður gerð nánari grein fyrir þessum kostum.

¹ Greinargerð vinnuhóps um breytingar og hagræðingar í skólafarfi í Bláskógabyggð, 2. desember 2011.

1. Óbreytt skólaskipan en breytt fyrirkomulag stjórnunar og aukin samkensla á unglingsstigi

Þessi kostur gengur skemmst þessara átta kosta og miðar við að halda óbreyttri skólaskipan, en með breytingum á tilhögun stjórnunar í Bláskógaskóla. Ekki er ljós þýðing þess að skólastjóri skipti sér með þeim hætti milli starfsstöðva eins og nú er gert, enda bendir margt til þess að það veiki stjórnun á báðum stöðum. Mælt er með því að stjórnandi á Laugarvatni hafi óskoraðri stjórnunarábyrgð. Þetta mætti undirstrika með því að hann væri aðstoðarskólastjóri Bláskógaskóla, líkt og áður var. Einnig kemur til greina að skólastjórar Bláskógaskóla séu tveir, annar á Laugarvatni og hinn í Reykholti.

Þá er afar áriðandi að á Laugarvatni sé tryggð fagleg stjórnun sem nær **jafnt** til leik- og grunnskólastigs. Miðað við núverandi skipan virðist halla mjög á leikskólann.

Góð reynsla er fengin af samkenslu unglingsanna í Reykholti. Mælt er með því að sú samkensla verði aukin í skrefum. Ef þessi ráðstöfun á að takast vel virðist skipta miklu máli að þeir kennarar sem kennt hafa unglingsnum á Laugarvatni fylgi þeim eftir.

Í framhaldi af því, ef þetta gefur góða raun, er eðlilegt að skoða hvort fleiri árgangar eigi að fá samkenslu í Reykholti.

Helstu rök með	Helstu mótrök
Minnst röskun miðað við aðra kosti.	Óvissa um árangur.
Styrking leikskólastarfs á Laugarvatni.	Andstaða sumra foreldra á Laugarvatni við aukna samkenslu.

2. Þrír skólar: Leikskólinn Álfaborg, Reykholtsskóli (grunnskóli) og Laugarvatnsskóli (leik- og grunnskóli)

Þessi kostur byggir á því mati að ávinningur af sameiningu grunnskólanna hafi verið lítill, enginn eða jafnvel til baka. Engin gild rök séu fyrir því að eftirsóknarvert sé að fella starf þeirra í sama farveg. Bent er á að áherslur í starfi skólanna, námsefni og kennsluaðferðir séu um margt ólíkt. Í raun lúti þeir ekki sömu skólanámskrá og engin sérstök rök gegn því að svo verði áfram. Líta má á það sem kost fyrir sveitarfélag að eiga fleiri en einn grunnskóla, og einmitt að þeir séu ólíkir. Þá má benda á að samstarf ólíkra skóla getur verið sérstaklega frjótt. Ekkert er því til fyrirstöðu í þessari skipan að unglingsnum, eða jafnvel fleiri árgöngum, sé kennt saman.

Helstu rök með	Helstu mótrök
Byggt er á styrkleikum á hverjum stað og skólarnir fá að þróast á eigin forsendum.	Röskun á högum starfsmanna.

3. Samstarf við Hrunamenn um leikskóla

Á Flúðum er rekinn leikskólinn Undraland. Í skólanum eru nú 37 börn. Skólahúsið rúmar 70 börn. Skólinn er rekinn á grundvelli sömu hugmyndafræði og Álfaborg (Reggio Emilia). Aðstaða er um flest eins og best verður á kosið.

Mælt með greiningu og mati á þessum kosti í nánu samstarfi við foreldra og starfsmenn skólanna. Bent var á að ef af samstarfi yrði gætu þeir foreldrar sem nú hafa börn sín í Álfaborg, valið á milli þess að hafa börn sín á Flúðum, eða á Laugarvatni, en þar eru nú laus tíu leikskólapláss.

Helstu rök með	Helstu mótrök
Líklega veruleg hagræðing – ávinning hennar væri unnt að nýta í þágu skólanna.	Eftirsjá af Álfaborg.
Unnt er að taka húsakynni Álfaborgar til annarra nota. ²	Fleiri foreldrar þurfa að aka lengra með börn sín í leikskóla.
	Margir foreldrar munu verða á móti þessu vegna þeirrar röskunar sem af þessu hlýst.
	Sveiflur geta orðið hvað varðar barnafjölda – ef börnum fjölgar mikið dugar þessi lausn ekki.

4. Tveir skólar, annars vegar leikskóli og hins vegar grunnskóli

Staldrá verður við þann möguleika að í Bláskógabyggð verði tveir skólar, báðir á tveimur starfsstöðvum; Leikskóli Bláskógabyggðar og Grunnskóli Bláskólabyggðar. Unnt er að auglýsa skólastjórstöðuna í Álfaborg nú með hliðsjón af þessum kosti.

² Bent var á að húsakynni Álfaborgar gætu hentað sem list- og verkgreinaaðstaða fyrir grunnskólann, m.a. fyrir smíðastofu en sú smíðakennsluaðstaða sem nú er nýtt er að dómi ráðgjafa með engu móti boðleg börnum.

Helstu rök með	Helstu mótrök
Efling faglegs starfs – styrking leikskólastigsins (einkum Laugarvatnsmegin).	Tíðar ferðir stjórnenda milli starfsstöðva.
Sameiginleg endurmenntun / starfsþróun.	Los á stjórnun.
	Gæti bitnað á starfi Álfaborgar.

5. Tveir leik- og grunnskólar, annar á Laugarvatni og hinn í Reykholti

Eðlilegt er að líta til þess að sveitarfélagið reki tvo hliðstæða skóla, annan á Laugarvatni og hinn í Reykholti. Sömu eða svipuð rök hljóti að vera fyrir sameiningu leik- og grunnskóla á báðum stöðum. Í viðræðum við ráðgjafa var nefnt að unnt væri að koma leikskólanum fyrir í húsakynnum grunnskólans og um leið að nýta húsakynni Álfaborgar undir list- og verkgreinakennslu.

Helstu rök með	Helstu mótrök
Samfella í námi barnanna á báðum stöðum.	Neikvæð viðhorf, meðal annars vegna þess hve illa hefur gengið á Laugarvatni.
Samræmi í skipan í báðum byggðakjörnum.	Hætta á veikingu leikskólastigsins.

6. Samstarf við Hrunamenn um kennslu á unglíngastigi

Verulegur ávinningur virðist geta verið fólgin í samstarfi við Hrunamenn um kennslu á unglíngastigi. Nemendum hugnaðist þessi útfærsla vel þegar hún var borin undir þá á fundi.

Helstu rök með	Helstu mótrök
Margháttuð samlegðaráhrif.	Aukinn skólaakstur sumra nemenda.
Hagræðing.	
Fjölbreyttari valgreinar.	

7. Samstarf við önnur sveitarfélög í Uppsveitum um kennslu á unglिंगastigi

Bent var á möguleika á að sveitarfélög í Uppsveitum sameinist um kennslu á unglिंगastigi og yrði unglिंगum þá kennt á tveimur stöðum. Gæti annar safnskólinn verið á Flúðum og hinn á Laugarvatni.

Helstu rök með	Helstu rök móti
Margháttuð samlegðaráhrif.	Aukinn skólaakstur sumra nemenda.
Hagræðing.	Áhöld um að nægilegt skólahúsnæði sé fyrir hendi á Laugarvatni.
Fjölbreyttari valgreinar.	
Aðstæður á Laugarvatni nýtast unglिंगunum vel (nábýli við Menntaskóla, Háskóla, rannsóknarsetur, íþróttamannvirki, útikennslumöguleikar).	

8. Einn grunnskóli (á einum stað) og tveir leikskólar

Þessi hugmynd miðar við að reknir verði tveir leikskólar (hugsanlega undir sameiginlegri stjórn) en einn grunnskóli, annað hvort á Laugarvatni eða í Reykholti.

Helstu rök með	Helstu mótrök
Margháttuð samlegðaráhrif.	Aukinn akstur fyrir sum börn.
Veruleg hagræðing.	Vænta má mikillar andstöðu þeirra íbúa sem missa grunnskólann úr nágrenni sínu.
Samfella í námi barnanna.	

Niðurstaða

Mat ráðgjafa er að áttundi kosturinn (einn grunnskóli á sama stað og tveir leikskólar) sé bestur fyrir flest börn og heimili í sveitarfélaginu. Eðlileg krafa íbúa er að leikskóli sé í næsta nágrenni. Enda þótt augljós kostur sé að leita samstarfs við Hrunamenn um leikskóla (þriðji kostur) og af því verulegt fjárhagslegt hagræði fyrir sveitarfélagið, er ólíklegt að þeir foreldrar í og næst Reykholti sem notið hafa þjónustu Álfaborgar sætti sig við slíka breytingu.

Þetta horfir öðruvísi við varðandi grunnskóla þegar boðinn er skólaakstur, en hann þarf vitaskuld að vera sem skemmstur. Nóg rými er fyrir allt grunnskólastarf í sveitarfélaginu í Reykholti,³ en sá vandi að afar langur akstur verður fyrir börn úr Þingvallasveit. Þegar þessi kostur er skoðaður er því óhjákvæmilegt að meta hvort betra sé fyrir börnin þaðan að sækja skóla í Mosfellsbæ.

Ráðgjafa er ljóst að líklega mun ekki verða sátt um þennan kost. Við andstöðu íbúa í Þingvallasveit bætist að margir íbúar á Laugarvatni leggja mikla áherslu á að þar verði áfram grunnskóli. **Afar áriðandi er að sem víðtækust sátt sé um þær ráðstafanir sem í verður ráðist.** Í því ljósi beinast augun að þeim kosti sem ráðgjafi telur næst bestan, en það er annar kosturinn, þ.e. að á Laugarvatni verði samrekin leik- og grunnskóli, en tveir skólar, leik- og grunnskóli í Reykholti. Til að tryggja farsælan rekstur skólans á Laugarvatni verður að tryggja faglega yfirstjórn bæði á leik- og grunnskólastigi, en það virðist til þessa hafa brugðist með alvarlegum afleiðingum.

Ráðgjafi telur að það sé nemendum á unglingastigi í hag að fá meiri kennslu saman, ekki síst í ljósi félagslegra markmiða og má, m.a. í ljósi andstöðu við þetta, prófa þetta í skrefum og að þeir kennarar sem kennt hafa unglingum á Laugarvatni kenni þeim áfram. Ókosturinn við að auka samkennsluna er öðru fremur lengri skólaakstur fyrir mörg börn, og þá sérstaklega fyrir börn úr Þingvallasveit.

Þá hlýtur síðar að verða að skoða kosti þess að kenna fleiri árgöngum saman.

Óhjákvæmilegt er að taka fram að mat ráðgjafa er að húsakynni leikskólans Álfaborgar uppfylli ekki öll nauðsynleg skilyrði til leikskólalahalds, þó þar sé vissulega rekið gott starf. Varðandi ófullnægjandi aðstæður nægir að benda á þau vandkvæði sem skapast ef þangað kemur hreyfihamlað barn eða starfsmaður. Ráðgjafi leggur til að þegar að því kemur að reist verði ný leikskólabygging í Reykholti verði hún byggð við grunnskólann eða sem næst honum til að nýta samlegðarmöguleika út í æsar.

Mat ráðgjafa er að á meðan Álfaborg er rekin í núverandi húsnæði sé lítið sem ekkert fengið með sameiningu leik- og grunnskóla í Reykholti. Er þá einnig tekið mið af ríkjandi viðhorfum, en til að ná sem fyrst góðum árangri með sameiningu, þurfa viðhorf til hennar að vera yfirgnæfandi jákvæð og eins þarf að tryggja styrka faglega yfirstjórn á báðum skólastigum.

Þá skal áréttað að mat ráðgjafa er að aðstaða til smíðakennslu í Reykholti sé með öllu óboðleg.

³ Hér verður að hafa þann fyrirvara að bæta þarf aðstöðu til kennslu list- og verkgreina, sem og til kennslu náttúru- og raungreina.

Einnig ber að árétta mikilvægi þess að gefa þessum málum góðan tíma og skapa um þau sem víðtækasta umræðu. Náist góð sátt og samstaða um aðgerðir í skólamálum eykur það líkur á að vel farnist.